

Dobór małżeński w małżeństwach międzykulturowych

ABSTRAKT

Badania nad wzorami doboru małżeńskiego zostały zapoczątkowane w latach 20. XX wieku. Przez stulecie wielu badaczy określało zmienne, które należy wziąć pod uwagę podczas badań nad doбором małżeńskim. W niniejszych badaniach wyznaczono następujące zmienne: wiek, narodowość, rasa, warstwa społeczna, pochodzenie środowiskowe, stosunek do wiary, wyznawana religia, stosunek do praktyk religijnych, wykształcenie, aktualne zajęcie, stan cywilny przed zawarciem obecnego małżeństwa, liczba małżeństw, liczba dzieci z poprzednich związków oraz sytuacja materialna przed wejściem w związek.

W przeprowadzonych badaniach podjęto próbę zbadania doboru małżeńskiego wśród małżeństw międzykulturowych, co stanowiło przedmiot podjętych badań. Celem było dostarczenie nowej wiedzy na powyższy temat. W związku z przyjętym tematem, celem badań oraz analizą literatury przedmiotu, główny problem badań sformułowano następująco: Jakie podobieństwa i jakie różnice występują w doborze małżeńskim w międzykulturowych małżeństwach?

Z badań wynika, że w większości przypadków badane pary dobieirały się według podobnej biografii społecznej. W większości przypadków małżonkowie byli w podobnym wieku (79,5%), a także łączyły ich: rasa (90,1%), warstwa społeczna (74,1%), pochodzenie środowiskowe (61,6%), wykształcenie (56,2%), stosunek do wiary

SŁOWA KLUCZOWE

małżeństwo,
dobór małżeński,
międzykulturowe
małżeństwo,
międzykulturowość,
relacje
międzykulturowe,
dobór zgodny, pole
wybieralności

SPI Vol. 23, 2020/3
ISSN 2450-5358
e-ISSN 2450-5366
DOI: 10.12775/SPI.2020.3.008

Nadesłano: 05.07.2020
Zaakceptowano: 30.07.2020

(92,8%), sytuacja materialna przed ślubem (65,2%). Uzyskane wyniki potwierdzają teorię Farleya, który wyodrębnił trzy główne czynniki, które wpływają na częstość zawierania małżeństw mieszanych: służbę wojskową, wyższe wykształcenie i miejsce zamieszkania. Z analizy danych wynika, że największa część badanych kobiet zamieszkiwała właśnie duże miasta (57,1%), a wykształcenie wyższe było najczęstsze zarówno wśród badanych (60,7%), jak i wśród ich mężów (41,1%).

Wprowadzenie

Wzory doboru współmałżonka, podobnie jak inne elementy życia społecznego, są zjawiskiem historycznym, ulegają zmianie wraz ze zmianą warunków, w których określona społeczność żyje (Warzywoda-Kruszyńska 1974: 8). Badania nad wzorami doboru małżeńskiego zostały zapoczątkowane w latach 20. XX wieku. Z badań tych wynikało, że najczęściej dobierają się partnerzy tej samej narodowości, o podobnym miejscu urodzenia, rasie, religii, pochodzeniu etnicznym, statusie socjoekonomicznym, wieku, poziomie wykształcenia oraz poprzednim statusie małżeńskim, a także ważna jest bliskość zamieszkania (Warzywoda-Kruszyńska 1974: 10).

Od lat 20. XX wieku pojawiali się kolejni badacze, którzy przedstawiali swoje teorie dotyczące doboru małżeńskiego, w tym także doboru małżeństw mieszanych (wielokulturowych). Wśród najważniejszych badaczy należy wymienić:

1. Roberta Wincha (1968) – wskazał on na tzw. „pole wybieralności”, które tworzą takie zmienne jak rasa, pochodzenie etniczne, religia, dochody, poziom wykształcenia, wiek, status społeczno-ekonomiczny, wielkość grupy zawodowej oraz miejsce zamieszkania. Autor dowiódł jednak, że wewnątrz pola wybieralności jednostki dobierają się już na zasadzie heterogamii, biorąc pod uwagę komplementarną wobec swojej strukturę emocjonalną potencjalnego partnera. Dobór małżonka charakteryzuje zatem tendencja do homogamii i heterogamii.
2. Alana Kerckhoffa i Keitha Davisa – wskazali oni na tzw. „czynnik filtrujący” w procesie doboru małżeńskiego. Na pierwszym etapie brane są pod uwagę cechy społeczne kandydata, a zatem jednostki dobierają się wówczas według podobnej biografii społecznej. Następnie uwzględniany jest wyznawany

system wartości, a dopiero na ostatnim etapie znajomości jednostki dobierają się na zasadzie heterogamii, czyli wybierają osoby o komplementarnej strukturze potrzeb (Brzozowska 2015: 12).

3. Bernarda Mursteina – przedstawił on „teorię bodźca-wartości-rol” (Stimulus-Value-Role – SVR), według której na pierwszym etapie podejmowania decyzji matrymonialnej bodźcem jest satysfakcja uzyskiwana w trakcie oceny partnera na płaszczyźnie wizualnej, ale też nieinterakcyjnej (gdzie w grę wchodzi np. ocena reputacji). Na drugim etapie, podczas interakcji, jednostki dokonują wymiany i oceny swoich wartości. Natomiast etap trzeci obejmuje rozważania dotyczące zdolności partnerów do funkcjonowania w parze i we wzajemnie wyznaczonych rolach (Brzozowska 2015: 12).
4. Roberta K. Mertona (1941) oraz Kingsleya Davisa (1941) – ich teoria zakłada, że członkowie grup etnicznych i rasowych o niskim statusie społecznym zawierający małżeństwa z jednostkami spoza swojej grupy oferują partnerom wysoki status ekonomiczny w zamian za swój niski status społeczny.
5. Gary’ego S. Beckera (1991: 337) – jego ekonomiczna teoria małżeństwa traktuje związek małżeński jako dobrowolną organizację służącą połączonej produkcji i konsumpcji, podlegającą – podobnie jak inne organizacje gospodarcze – regułom rynkowym. W procesie selekcji przyszłego partnera istotne są wówczas przede wszystkim dwa rodzaje cech: cechy rynkowe (dochód oraz pozycja zawodowa) i cechy pozarynkowe (wiek, wykształcenie, narodowość oraz religia). W przypadku cech pozarynkowych występuje najczęściej dobór dodatni, czyli jednostki wchodzi w związki na zasadzie podobieństwa. Co istotne, według Beckera, produkt łączny w przypadku małżeństw mieszanych jest gorszej jakości przy jednoczesnym większym ryzyku rozwodu.
6. Petera M. Blaua i Josepha E. Schwartza (1997: 30–31) – według nich endogamia jest ujemnie skorelowana ze stopniem zróżnicowania populacji. Oznacza to, że skłonność do zawierania małżeństw endogamicznych rośnie wprost proporcjonalnie do malejącego stopnia zróżnicowania danej populacji.

Członkowie małych grup mają mniejsze szanse na zawarcie związku małżeńskiego z członkiem własnej grupy.

7. Reynolds Farleya (1998: 122) – wyodrębnił on trzy główne czynniki, które wpływają na częstość zawierania małżeństw mieszanych: służbę wojskową, wyższe wykształcenie i miejsce zamieszkania (małżeństwa mieszane częściej zawierane były przez osoby mieszkające w dużych miastach i metropoliach).

Z teorii przedstawionych przez wyżej wymienionych autorów wynika, że małżeństwa mieszane, które różnią się pewnymi cechami (np. narodowość, rasa czy religia), dobierają się jednak na zasadzie podobieństw w innych kategoriach, takich jak wiek, wykształcenie czy pochodzenie społeczne. W dzisiejszych czasach, czyli po stu latach od przeprowadzenia pierwszych badań nad dobrem małżeńskim, należy podkreślić, że odmienność rasowa, kulturowa, narodowościowa czy religijna w małżeństwach nie jest czymś zaskakującym, niezwykłym, niespotykanym czy też, a może przede wszystkim, nie jest czynnikiem traktowanym jako skazujący te małżeństwa na niepowodzenie. W dobie globalizacji, możliwości podróżowania i poznawania kultur, pewne kwestie, które utrudniały funkcjonowanie małżeństw wielokulturowych kilkadziesiąt lat temu, teraz nie stanowią tak dużego problemu. Jak wynika z prowadzonych badań (Sowa-Behtane 2016), bardzo często zdarza się, że to różnice między wykształceniem, poziomem życia bądź wysokością zarobków małżonków częściej generują problemy niż różnice rasowe czy narodowościowe.

Założenia metodologiczne badań własnych

W przeprowadzonych badaniach podjęto próbę zbadania doboru małżeńskiego wśród małżeństw wielokulturowych, który stanowił przedmiot podjętych badań. Celem było dostarczenie nowej wiedzy na powyższy temat. W związku z przyjętym tematem, celem badań oraz analizą literatury przedmiotu, problem główny badań sformułowano następująco: Jakie podobieństwa i różnice występują w doborze małżeńskim w małżeństwach międzykulturowych?

W przeprowadzonych badaniach zastosowano metodę reprezentacyjną, technikę ankiety oraz samodzielnie skonstruowany kwestionariusz ankiety. Badania zasadnicze realizowano od lutego do marca 2018 roku wśród kobiet deklarujących trwanie w związku

małżeńskim binacjonalnym. Kwestionariusze ankiet zostały wysłane drogą internetową. Bazę osób stanowiły kobiety będące członkiniami Stowarzyszenia Rodzin Wielokulturowych, jak również członkinie grupy facebookowej „Związki mieszane – partnerzy obcokrajowcy”.

Dyskusja wyników badań

Na podstawie przyjętych i przedstawionych powyżej teorii i założeń metodologicznych wyznaczono następujące zmienne, które były badane w doborze małżeńskim: wiek, narodowość, rasa, warstwa społeczna, pochodzenie środowiskowe, stosunek do wiary, wyznawana religia, stosunek do praktyk religijnych, wykształcenie, aktualne zajęcie, stan cywilny przed zawarciem obecnego małżeństwa, liczba małżeństw, liczba dzieci z poprzednich związków, sytuacja materialna przed wejściem w związek.

W badaniach wzięło udział 112 kobiet, mężatek o narodowości polskiej, których partnerami byli mężczyźni o innej od polskiej narodowości, którzy dodatkowo byli przedstawicielami kultur pozaeuropejskich. Wśród mężów badanych znajdowali się przedstawiciele krajów Afryki, Azji i Australii. Nie było reprezentantów Europy ani też obydwu Ameryk. Zakłada się, że kultura europejska ma pewne cechy wspólne, zatem można przypuszczać, że małżeństwa między Europejczykami reprezentującymi dwa różne kraje będą bardziej zgodne aniżeli małżeństwa międzykontynentalne. Narodowość mężów badanych kobiet przedstawia tabela 1.

Tab. 1. Narodowość mężów badanych kobiet

Narodowość Twojego partnera	Częstość	Procent
algierska	32	28,6
australijska	1	0,9
benińska	1	0,9
egipska	44	39,3
indyjska	8	7,1
kurdyjska	2	1,8
marokańska	4	3,6
nigeryjska	2	1,8
tunezyjska	18	16,1
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Kobiety były w wieku od 21 do 53 lat. Zdecydowana większość badanych (74%) była w grupie wiekowej 25–35 lat. W czasie przeprowadzania badań kobiety zamieszkiwały 10 różnych krajów. Zdecydowana większość badanych kobiet (66,2%) zamieszkiwała Polskę. Pozostałe kraje zamieszkania badanych to: Egipt (8,9%), Wielka Brytania (7,1%), Niemcy (6,2%), Irlandia (3,6%), Austria, Cypr, Francja, Włochy (po 1,8%) oraz Australia (0,9%). Badaną grupę stanowiły mieszkanki dużych, średnich i małych miast oraz mieszkanki wsi. Największa część badanych kobiet zamieszkiwała duże miasta (57,1%), następne 26,8% badanych – średnie miasta, 10,7% badanych – małe miasta, a 5,4% – wsie.

Ważną zmienną w doborze małżeńskim jest wiek partnerów. Tabela 2 przedstawia wiek badanych kobiet, natomiast tabela 3 – wiek ich mężów.

Tab. 2. Wiek badanych kobiet

Twój wiek	Częstość	Procent
18–20	6	5,3
21–30	57	50,9
31–40	33	29,5
41–50	15	13,4
51 i więcej	1	0,9
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Tab. 3. Wiek mężów badanych kobiet

Wiek Twojego partnera	Częstość	Procent
21–30	62	55,4
31–40	36	32,1
41–50	12	10,7
51 i więcej	2	1,8
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Z porównania danych zawartych w dwóch powyższych tabelach wynikają wyraźne podobieństwa w liczbie kobiet i mężczyzn z tych samych grup wiekowych. Jednak w przeprowadzonych badaniach najważniejsze było zanalizowanie każdego przypadku z osobna i dokonanie oceny podobieństw i różnic każdej ze stu dwunastu par, których reprezentantki (żony) były badane. Z przeprowadzonej analizy wynika, że:

- w 79,5% (89n) małżeństw różnica wiekowa pomiędzy małżonkami wynosiła do pięciu lat;
- w 10,7% (12n) małżeństw różnica wiekowa pomiędzy małżonkami wynosiła od sześciu do dziesięciu lat;
- w 9,8% (11n) małżeństw różnica wiekowa pomiędzy badanymi małżonkami wynosiła od jedenastu do dwudziestu lat.

Wśród badanych kobiet były też takie, które zawarły małżeństwa międzyrasowe. Do podziału ras zastosowano kryterium barwy skóry Georges'a Cuviera, który podzielił gatunek ludzki na trzy wielkie rasy (odmiany): białą, żółtą i czarną. Ten zasadniczy podział utrzymał się do dziś, pomimo że współczesna antropologia często odrzuca

istnienie podziału na rasy u ludzi. W Polsce w roku 2001 pojęcie rasy odrzucone zostało przez 25% antropologów (Kaszycka, Strzałko 2003: 116).

Wszystkie badane kobiety (Polki) reprezentowały rasę białą, natomiast ich mężowie reprezentowali różne rasy. Dokładne dane przedstawia poniższa tabela.

Tab. 4. Rasa mężów badanych kobiet

Rasa Twojego partnera	Częstość	Procent
biała	101	90,1
czarna	3	2,7
żółta	8	7,2
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

W 90,1% występowało podobieństwo rasowe wśród badanych, czyli obydwójce małżonkowie reprezentowali rasę białą. Pozostały procent małżeństw stanowiły małżeństwa międzyrasowe.

Inną badaną zmienną była warstwa społeczna, z której wywodzili się zarówno badane kobiety, jak i ich mężowie. Uzyskane dane przedstawiają tabele 5 oraz 6.

Tab. 5. Warstwa społeczna, z której wywodzą się badane kobiety

Warstwa społeczna, z której się wywodzisz	Częstość	Procent
chłopska	10	8,9
inteligencka	44	39,3
robotnicza	58	51,8
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Tab. 6. Warstwa społeczna, z której wywodzą się mężowie badanych kobiet

Warstwa społeczna, z której się wywodzi Twój mąż	Częstość	Procent
chłopska	18	16,1
inteligencka	50	44,7
robotnicza	44	39,3
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Porównując dane zawarte w dwóch powyższych tabelach, można zauważyć, że pochodzenie chłopskie posiadało 8,9% badanych kobiet i 16,1% ich mężów, pochodzenie inteligenckie – 39,3% żon i 44,7% mężów, pochodzenie robotnicze – 51,8% żon i 39,3% mężów. Analizując każdy przypadek z osobna, odnotowano że:

- w 74,1% (83n) małżeństw partnerzy pochodzili z tej samej warstwy społecznej;
- w 25,9% (29n) małżeństw partnerzy pochodzili z różnych warstw społecznych.

W dalszej części badań pytano o pochodzenie środowiskowe. Dokładne dane przedstawiają tabele 7 oraz 8.

Tab. 7. Pochodzenie środowiskowe badanych kobiet

Twoje pochodzenie środowiskowe	Częstość	Procent
wieś i miasto do 20 tys.	14	12,5
miasto od 20 tys. do 100 tys.	36	32,1
miasto powyżej 100 tys.	50	44,6
wieś	12	10,7
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Tab. 8. Pochodzenie środowiskowe mężów badanych kobiet

Pochodzenie środowiskowe Twojego męża	Częstość	Procent
wieś i miasto do 20 tys.	14	12,5
miasto od 20 tys. do 100 tys.	8	7,1
miasto powyżej 100 tys. mieszkańców	78	69,6
wieś	12	10,7
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Porównując dane zawarte w dwóch powyższych tabelach, można stwierdzić, że zdecydowana większość badanych, jak również ich mężów pochodziła z miast o różnych wielkościach. 10,7% kobiet oraz taki sam procent mężczyzn pochodziło ze wsi. Dalsza analiza pozwoliła na stwierdzenie, że 61,6% par pochodziło z takiego samego środowiska.

Kolejnym zagadnieniem, które wydaje się bardzo ważne w związku małżeńskim, jest wiara małżonków. Dlatego też w badaniach uwzględniono zmienną, jaką był stosunek do wiary. Dokładne dane przedstawiają dwie poniższe tabele: 9 oraz 10.

Tab. 9. Stosunek do wiary badanych kobiet

Twój stosunek do wiary	Częstość	Procent
głęboko wierząca	12	10,7
wierząca	58	51,8
raczej wierząca	36	32,1
raczej niewierząca	4	3,6
zdecydowanie niewierząca	2	1,8
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Tab. 10. Stosunek do wiary mężów badanych kobiet

Stosunek do wiary Twojego męża	Częstość	Procent
głęboko wierzący	32	28,6
wierzący	58	51,8
raczej wierzący	18	16,1
raczej niewierzący	2	1,8
zdecydowanie niewierzący	2	1,8
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Porównując dane z dwóch powyższych tabel, można zauważyć, że zdecydowana większość badanych była w różnym stopniu wierząca (głęboko wierząca, wierząca, raczej wierząca) – 94,6%. Badane określały też stosunek do wiary swoich mężów. Z badań wynika, że 96,4% z nich było w różnym stopniu wierzących. Dalsza analiza wskazała, że większość badanych par stanowiły dwie osoby wierzące 92,8% (104n), jednak nie koniecznie wyznające tę samą religię. Dokładne dane na temat wyznawanej religii przedstawiają tabele 11 oraz 12.

Tab. 11. Wyznawana religia badanych kobiet

Jeśli jesteś wierząca, to do jakiej religii byś się zaliczyła	Częstość	Procent
chrześcijaństwo	79	74,5
islam	27	25,5
sikhizm	0	0
Ogółem	106	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Tab. 12. Wyznawana religia mężów badanych kobiet

Jeśli Twój mąż jest wierzący, to do jakiej religii by się zaliczył	Częstość	Procent
chrześcijaństwo	6	5,5
islam	95	88,0
sikhizm	7	6,5
Ogółem	108	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

74,5% badanych kobiet było chrześcijankami, natomiast pozostała część muzułmankami. Biorąc pod uwagę, że badane kobiety były Polkami, a wśród Polaków dominującą religią jest chrześcijaństwo, może dziwić wysoki odsetek muzułmanek wśród badanych. Badane były konwertkami, a nie muzułmankami z urodzenia. Mężowie badanych kobiet w większości byli muzułmanami (88,0%), a w mniejszości wyznawali chrześcijaństwo (5,5%) oraz sikhizm (6,5%). Na podstawie dalszej analizy wypowiedzi stwierdzono, że zgodność religijna występowała w 29,5% (33n) małżeństw. Pozostałe małżeństwa były międzyreligijne.

Na podstawie analizowanej literatury przedmiotu (Sowa-Behtane 2016), zakłada się, że na trwałość i zgodność małżeństwa ma wpływ otwartość na inne religie oraz akceptacja praktyk religijnych męża bądź żony. Stosunek do praktyk religijnych badanych kobiet oraz ich mężów został przedstawiony w poniższych tabelach.

Tab. 13. Stosunek do praktyk religijnych badanych kobiet

Twój stosunek do praktyk religijnych	Częstość	Procent
regularnie praktykująca	26	23,2
nieregularnie praktykująca	20	17,9
zachowująca jedynie najważniejsze praktyki religijne	34	30,4
zupełnie niepraktykująca	32	28,6
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Tab. 14. Stosunek do praktyk religijnych mężów badanych kobiet

Stosunek Twojego męża do praktyk religijnych	Częstość	Procent
regularnie praktykujący	34	30,4
nieregularnie praktykujący	48	42,9
zachowujący jedynie najważniejsze praktyki religijne	18	16,1
zupełnie niepraktykujący	12	10,7
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Wśród badanych kobiet ukształtowały się cztery grupy o różnym stosunku do praktyk religijnych. Liczebność tych grup różniła się nieznacznie. Natomiast mężowie badanych kobiet zdecydowanie częściej byli praktykujący (regularnie i nieregularnie) niż ich żony. Wśród kobiet 41,1% deklarowało się jako praktykujące, natomiast swoich mężów jako praktykujących oceniło 73,3% badanych kobiet. Dalsza analiza wyników badań pozwoliła stwierdzić, że regularnie praktykujące były jedynie pary (23,2%), które wyznawały tę samą religię – we wszystkich przypadkach był to islam. Zgodność obojga partnerów w praktykowaniu swojej religii prezentowało 22,3% małżeństw.

Kolejną badaną zmienną było wykształcenie. Dane dotyczące tej zmiennej przedstawiają tabele 15 oraz 16.

Tab. 15. Wykształcenie badanych kobiet

Twoje wykształcenie	Częstość	Procent
podstawowe	0	0
średnie	24	10,7
zawodowe	20	8,9
pomaturalne	24	10,7
niepełne wyższe	20	8,9
wyższe	68	60,7
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Tab. 16. Wykształcenie mężów badanych kobiet

Wykształcenie Twojego męża	Częstość	Procent
podstawowe	4	3,6
średnie	22	19,6
zawodowe	12	10,7
pomaturalne	6	5,4
niepełne wyższe	22	19,6
wyższe	46	41,1
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Analizując dane z powyższych tabeli, można stwierdzić, że 60,7% kobiet oraz 41,1% ich mężów posiadało wykształcenie wyższe. 3,6% mężów posiadało wykształcenie podstawowe, natomiast najniższe wykształcenie wśród badanych kobiet to średnie i zawodowe. Z analizy odpowiedzi badanych wynika także, iż 56,2% badanych posiadało wykształcenie takie samo jak ich mężowie. W pozostałej grupie badanych zachodziły różnice w wykształceniu, jednak każdorazowo wykształcenie męża i żony różniło się tylko jednym stopniem wykształcenia. Nie zachodziły znaczące różnice typu: wykształcenie podstawowe jedna osoba i wyższe druga osoba.

W dalszej części badań próbowano ustalić aktualne zajęcia badanych oraz ich mężów. Uzyskane dane przedstawiono w poniższych tabelach 17 i 18.

Tab. 17. Aktualne zajęcia badanych kobiet

W chwili obecnej	Częstość	Procent
jestem bezrobotna	20	17,9
jestem na rencie	4	3,6
pracuję	74	66,1
uczę się	6	5,4
uczę się i pracuję	10	7,1
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Tab. 18. Aktualne zajęcia mężów badanych kobiet

W chwili obecnej Twój mąż	Częstość	Procent
jest bezrobotny	10	8,9
jestem na rencie	0	0
pracuje	92	82,2
uczy się	4	3,6
uczy się i pracuje	6	5,4
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Zdecydowanie większa część badanych kobiet (66,1%) oraz ich mężów (82,2%) w chwili przeprowadzania badań była aktywna zawodowo. Bezrobotnych było 17,9% kobiet oraz 8,9% mężów. Pozostałe osoby uczyły się bądź jednocześnie pracowały i uczyły się. Analizując odpowiedzi, stwierdzono, iż żadna z bezrobotnych kobiet nie posiadała bezrobotnego męża. Zatem w każdej parze małżonków, jeśli jedna z osób była bezrobotna, to druga pracowała.

Dla części badanych małżeństwo, w którym w czasie badań trwały, nie było ich pierwszym. Dane na temat stanu cywilnego sprzed zawarcia obecnego w czasie badań małżeństwa przedstawiają poniższe tabele 19 i 20.

Tab. 19. Stan cywilny badanych kobiet przed zawarciem obecnego małżeństwa

Jaki był Twój stan cywilny przed zawarciem tego małżeństwa?	Częstość	Procent
panna	86	76,8
rozwidziona	25	22,3
wdowa	1	0,9
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Tab. 20. Stan cywilny mężów badanych kobiet przed zawarciem z nimi małżeństwa

Jaki był stan cywilny Twojego męża przed zawarciem tego małżeństwa?	Częstość	Procent
kawaler	102	91,1
rozwidziony	10	8,9
wdowiec	0	0
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Z przeprowadzonych badań wynika, że aż dla 22,3% (25n) kobiet małżeństwo nie było ich pierwszym. Wśród mężów badanych kobiet 8,9% stanowiło grupę rozwodników, dla których małżeństwo z badanymi było drugim bądź kolejnym. Badane kobiety pytano także o liczbę poprzednich małżeństw. Uzyskane dane przedstawiają poniższe tabele.

Tab. 21. Liczba małżeństw w życiu badanych kobiet

Dla mnie jest to małżeństwo	Częstość	Procent
pierwsze	86	76,8
drugie	22	19,7
trzecie	4	3,5
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Tab. 22. Liczba małżeństw w życiu mężów badanych kobiet

Dla męża jest to małżeństwo	Częstość	Procent
drugie	10	8,9
pierwsze	102	91,1
trzecie	0	0
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Z analizy danych wynika, że znaczna część kobiet (19,7%) miała za sobą już jedno, a nawet dwa (3,5%) małżeństwa. Z kolei mężowie badanych kobiet w zdecydowanej większości (91,1%) byli kawalerami zanim zawarli związek małżeński z badanymi kobietami. Analizując każdy przypadek, stwierdzono że:

- 19,2% (5n) spośród kobiet, dla których analizowane małżeństwo nie było pierwszym, związało się z mężczyznami, dla których ten związek małżeński był drugim z kolei;
- pozostałe 80,8% (21n) kobiet, dla których analizowane małżeństwo nie było pierwszym, związało się z mężczyznami, dla których było to pierwsze małżeństwo;
- 16,3% (5n) kobiet, dla których analizowane małżeństwo było pierwszym, związało się z mężczyznami, dla których nie było to pierwsze małżeństwo;
- 27,6% (31n) wszystkich małżeństw składało się z minimum jednej osoby, dla której nie było ono pierwszym, natomiast dla 72,4% (81n) analizowanych rodzin było to pierwsze małżeństwo.

Ponowne małżeństwo jest często początkiem tworzenia rodziny patchworkowej (zrekonstruowanej), czyli takiej, w której przynajmniej jedno z małżonków/partnerów było wcześniej w związku, z którego ma dziecko lub dzieci. W kolejnym etapie badań próbowano ustalić ile spośród wszystkich badanych małżeństw tworzy rodziny patchworkowe. Uzyskane dane przedstawia poniższa tabela.

Tab. 23. Liczba dzieci z poprzednich związków badanych kobiet

Czy któreś z Was posiada dzieci z innymi partnerami, z okresu przed zawarciem małżeństwa z obecnym partnerem?	Częstość	Procent
nie	96	85,8
tak	16	14,3
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Jak wynika z analizy danych, 14,3% (16n) badanych kobiet tworzyło rodziny patchworkowe (zrekonstruowane).

Ostatnią zmienną określającą podobieństwa i różnice między małżonkami była sytuacja materialna przed wejściem w związek małżeński. Odpowiedzi badanych przedstawiają dwie poniższe tabele.

Tab. 24. Sytuacja materialna badanych kobiet przed wejściem w związek z mężem

Jak oceniasz własną sytuację materialną przez wejściem w związek ze swoim mężem?	Częstość	Procent
bardzo dobra	14	12,5
dobra	44	39,3
raczej dobra	28	25,0
niezbyt dobra	20	17,9
zła	6	5,4
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Tab. 25. Sytuacja materialna męża przed wejściem w związek z badaną kobietą

Jak oceniasz sytuację materialną swojego męża przez wejściem w związek z Tobą?	Częstość	Procent
bardzo dobra	8	7,1
dobra	46	41,1
raczej dobra	38	33,9
niezbyt dobra	18	16,1
zła	2	1,8
Ogółem	112	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Porównując dane zawarte w powyższych tabelach, można stwierdzić, że sytuacja materialna sprzed zawarcia związku małżeńskiego badanych kobiet, jak również ich mężów, była bardzo podobna. Bardzo dobrą sytuację posiadało 12,5% (14n) badanych kobiet oraz 7,1% (8n) ich mężów, dobrą sytuację posiadało 39,35 (44n) badanych kobiet oraz 41,1% (46n) ich mężów, raczej dobrą – 25,0% (28n) kobiet i 33,95 (38n) mężczyzn, niezbyt dobrą – 17,9% (20n) kobiet i 16,1% (18) mężczyzn, złą – 5,4% (6n) kobiet i 1,8% (2n) mężczyzn. Z analizy wszystkich przypadków wynika także, iż:

- 65,2% (73n) małżeństw tworzyły pary, które przed zawarciem związku małżeńskiego posiadały podobną sytuację finansową;
- 22,3% (25n) par posiadało różną sytuację materialną przed zawarciem związku małżeńskiego, jednak różnica ta nie była znaczna i na skali: bardzo dobra – dobra – raczej dobra – niezbyt dobra – zła różnica była jednostopniowa, np. żona – sytuacja raczej dobra, mąż – niezbyt dobra;
- 12,5% (14n) par posiadało różną sytuację materialną przed zawarciem związku małżeńskiego, a różnica na wskazanej powyżej skali była wielostopniowa, np. żona – sytuacja zła, mąż – dobra.

Podsumowanie i wnioski

Podsumowując wszystkie przedstawione zmienne i analizując je według teorii „pola wybieralności” Wincha oraz „czynników filtrujących” Kerckhoffa i Davisa, można stwierdzić, że bardzo częste podobieństwa w doborze partnerów wystąpiły w następujących zmiennych:

- wiek badanych (79,5%),
- rasa (90,1%),
- warstwa społeczna (74,1%),
- pochodzenie środowiskowe (61,6%),
- wykształcenie (56,2%),
- stosunek do wiary (92,8%),
- sytuacja materialna przed ślubem (65,2%).

Znaczące różnice wystąpiły w następujących zmiennych:

- wyznawana religia (29,5%),
- praktyki religijne (22,3%).

Można zatem stwierdzić, że w większości przypadków badane pary dobierały się według podobnej biografii społecznej.

Według ekonomicznej teorii małżeństwa Beckera, w procesie selekcji przyszłego partnera istotne są przede wszystkim dwa rodzaje cech: cechy rynkowe (dochód oraz pozycja zawodowa) i cechy pozarynkowe (wiek, wykształcenie, narodowość oraz religia). W przypadku cech pozarynkowych występuje najczęściej dobór dodatni, czyli jednostki wchodzi w związki na zasadzie podobieństwa. Z prowadzonych badań wynika, że małżonkowie w związkach międzynarodowych (binacjonalnych) w większości przypadków byli w podobnym wieku (79,5%) i posiadali podobne wykształcenie (56,2%).

Uzyskane wyniki potwierdzają również teorię Farleya, który wyodrębnił trzy główne czynniki wpływające na częstość zawierania małżeństw mieszanych: służbę wojskową, wyższe wykształcenie i miejsce zamieszkania. Z analizy danych wynika, że największa część badanych zamieszkiwała duże miasta (57,1%), następne 26,8% badanych – średnie miasta, 10,7% badanych – małe miasta, a 5,4% – wsie.

Wykształcenie wyższe było najczęstsze zarówno wśród badanych (60,7%), jak i wśród ich mężów (41,1%), co także potwierdza teorię, że osoby z wyższym wykształceniem wchodzi częściej w związki małżeńskie wielokulturowe.

Warto się skupić na wyzwanej religii, która była zmienną różnicującą, jednak już stosunek do wiary aż w 92,8% przypadków był cechą wspólną małżonków. Można zatem postawić hipotezę, że kwestia religii, którą wyznaje druga osoba, nie jest sporną w małżeństwach wielokulturowych, gdy cechą wspólną jest podobny stosunek do wiary.

W trakcie ewentualnych dalszych badań należy zadać następujące pytania: Jakie znaczenie mają różnice kulturowe w funkcjonowaniu małżeństw wielokulturowych? Jak wyglądał sposób poznawania się małżonków, okres zaręczyn i zawarcia związku małżeńskiego oraz motywy zawierania małżeństw wielokulturowych? Jakie są wzajemne postawy małżonków wobec kultury współmałżonka? Czy negatywna ocena społeczna determinuje funkcjonowanie małżeństw wielokulturowych i w jaki sposób? Jakie są strategie radzenia sobie z różnorodnością kulturową i konfliktami kulturowymi? Jakie są szanse i zagrożenia związane z małżeństwami wielokulturowymi?

Bibliografia

- Becker G.S. (1991). *A Treatise on the Family*, London–Cambridge (MA): Harvard University Press.
- Blau P.M., Schwartz J.E. (1997). *Crosscutting Social Circles: Testing a Macrostructural Theory of Intergroup Relations*, London–New Brunswick (NJ): Transactions Publishers.
- Brzozowska A. (2015). *Dobór małżeński i integracja imigrantów w małżeństwach mieszanych – stan badań*. CRM Working Paper 81/139, <http://www.migracje.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2016/06/WP811392.pdf> (dostęp: 11.01.2019).
- Davis K. (1941). *Intermarriage in Caste Societies*, „American Anthropologist”, t. 43, nr 3, s. 376–395.
- Farley R. (1998). *Racial Issues: Recent Trends in Residential Patterns and Intermarriage*, [w:] *Diversity and Its Discontents: Cultural Conflict and Common Ground in Contemporary Society*, red. N. Smelser, J.C. Alexander, Princeton (NJ): Princeton University Press, s. 85–128.
- Kaszycza K.A., Strzałko J. (2003). *Race—Still an Issue for Physical Anthropology? Results of Polish Studies Seen in the Light of the U.S. Findings*, „American Anthropologist”, t. 105, nr 1, s. 116–124.
- Merton R.K. (1941). *Intermarriage and the Social Structure: Fact and Theory*, „Psychiatry”, t. 4, nr 3, s. 361–374.
- Sowa-Behtane E. (2016). *Rodziny wielokulturowe*, Kraków: Akademia Ignatianum, Wydawnictwo WAM.
- Warzywoda-Kruszyńska W. (1974). *Małżeństwo a struktura społeczna*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN.
- Winch R.F. (1967). *Another Look at the Theory of Complementary Needs in Mate-Selection*, „Journal of Marriage and Family”, t. 29, nr 4, s. 756–762.

ADRES DO KORESPONDENCJI

Ewa Sowa-Behtane
 Akademia Ignatianum w Krakowie
 Instytut Nauk o Wychowaniu
 e-mail: ewasowa@tlen.pl